

Τι σημαίνουν για την κυριαρχία οι δημόσιοι χώροι

Ξεκινώντας την εισήγηση για τους ελεύθερους χώρους και τη δυστοπία που τους επιφυλάσσει η «μετά-covid» εποχή, θα θέλαμε να αποσαφηνίσουμε ότι για εμάς οι δημόσιοι χώροι σε κυριαρχικό περιβάλλον δεν είναι ελεύθεροι, εφόσον κάθε σχεδιασμός τους -εντός και εκτός αστικού πεδίου- δεν μπορεί παρά να συμβαδίζει με το μοντέλο της ανάπτυξης που προωθείται από την πολιτική και οικονομική ελίτ. Καθώς η γη που δεν είναι ιδιωτική αποτελεί κρατική περιουσία, οργανώνεται, όπως και το κοινωνικό, στη βάση της προστασίας και ομαλής αναπαραγωγής των κεφαλαιοκρατικών συμφερόντων- τα οποία παρουσιάζονται ως κοινωνικά συμφέροντα. Η καπιταλιστική λογική που προσβλέπει μόνο στο κέρδος, περιφράσσει κάθε σπιθαμή γης, ορίζει όλους τους ελεύθερους χώρους ως «δημόσιους» και κατ' επέκταση τους διαχειρίζεται εξ ολοκλήρου η κεντρική και τοπική εξουσία υπό το πρίσμα του αναπτυξιακού μοντέλου που ακολουθείται για κάθε «αναξιοποίητο» ελεύθερο χώρο. Τεμαχισμός, περιφράξεις, εμπορευματοποίηση, χρηματικά αντίτιμα, κοινωνικός έλεγχος και αποκλεισμοί. Η ανθρώπινη δραστηριότητα εντός τους, καθορίζεται από τις ανάγκες των κυριάρχων, καταγράφεται, παραμετροποιείται, τακτοποιείται στο εσωτερικό ψηφιακών χαρτών και εφαρμογών.

Τα πάρκα, οι πλατείες και όλοι οι χώροι που ανήκουν στο κράτος, οι δημόσιοι χώροι, ενώ αποτελούν χώρους που χρησιμοποιούνται από πολλούς ανθρώπους, λανθασμένα αφήνεται να εννοηθεί ότι ανήκουν σε όλους/es/a μας. Γίνονται αντικείμενο διαχείρισης στη λογική της ανταποδοτικότητας και του κέρδους, μπορούν ανά πάσα στιγμή να αλλάξουν χρήση, να κλειδωθούν, να δοθούν αντιπαροχή για αντισταθμιστικά οφέλη, να ιδιωτικοποιηθούν, να αστυνομοκρατούνται και σίγουρα δεν ενθαρρύνουν την ελεύθερη συνένωση των ανθρώπων.

Για τους αναπτυξιακούς χάρτες κράτους και αφεντικών, οι χώροι με ελεύθερη πρόσβαση για όλες/ους/a και οι κοινωνικές αντιστάσεις που μπορούν να φιλοξενήσουν, αποτελούν χωροχρόνους αρρυθμίας στη ροή των κυριάρχων σχέσεων και προτύπων και παραμένουν πάντα στο στόχαστρο των σχεδίων της εξουσίας.

Η «υγειονομική κρίση» ως επιταχυντής των κυριαρχικών σχεδιασμών

Στην παρούσα συγκυρία, η επιβολή μιας νέας «συνθήκης έκτακτης ανάγκης» σε παγκόσμιο επίπεδο, αυτή τη φορά στη βάση της επαπειλούμενης ασθένειας, έχει θέσει νέους όρους στις ζωές μας. Η «υγειονομική κρίση» έχει αναχθεί σε πρώτη τάξης ευκαιρία για κράτος και αφεντικά να επεκτείνουν τα όρια της κυριαρχίας τους, μιας και ο «αχαρτογράφητος» ιός αποτελεί ιδανικό εργαλείο για την επιβολή τεχνικών εκπαιθάρχησης και κοινωνικού ελέγχου, αναδιάρθρωσης οικονομικών και κοινωνικών σχέσεων με όρους «αναγκαιότητας».

Στο περιβάλλον διαρκούς συστημικής κρίσης των τελευταίων δεκαετιών, οι εκάστοτε κυβερνήσεις επικαλούνται και αντιστοιχίζονται με μια συνθήκη έκτακτης ανάγκης που εισαγάγει νέα δόγματα ασφαλείας και συνοδεύεται από αναδιρθρώσεις, εις βάρος πάντα των από τα κάτω. Η «συνθήκη έκτακτης ανάγκης» στην περίοδο που διανύουμε επιχειρεί να οργανώσει ένα κοινωνικό πεδίο στη βάση του φόβου, της ανασφάλειας και της γενικευμένης παράλυσης. Με πρόσχημα την προστασία της υγείας μας, θεσπίζονται διαρκώς νομοθετήματα που δεν

έχουν καμία σχέση με τη φροντίδα μας, όπως νόμοι για την παιδεία, τη συνεπιμέλεια των παιδιών, τα εργασιακά κ.ά., που συμβάλλουν στην περαιτέρω υποβάθμιση των ζωών μας. Άλλωστε, για το κράτος ήμασταν πάντα αναλώσιμοι και αναλώσιμες, μηχανές αναπαραγωγής του καπιταλιστικού συστήματος. Ποτέ η «υγεία μας» δεν υπάρχει ως πρώτο του μέλημα, παρά μόνο όταν ελλοχεύει ο κίνδυνος αποσταθεροποίησής του.

Όλο αυτό το διάστημα, αστυνομία, επιστημονικά επιτελεία και ΜΜΕ έχουν αναχθεί στους κρατικούς βραχίονες της διαχείρισης της COVID-19, επιχειρώντας αφενός να δημιουργήσουν ένα κλίμα τρομοκρατίας σχετικά με τον ιό και αφετέρου να νομιμοποιήσουν στην κοινωνική συνείδηση τον ρόλο του κράτους ως προστάτη και ρυθμιστή των ζωών μας. Η παρουσίαση του ρόλου του κράτους ως «σωτήρα» που αντιμετωπίζει τον κορωνοϊό ως «εισβολή», ως «αόρατο εχθρό», μιλά μια γλώσσα που χρησιμοποιεί πολεμικούς όρους. Και αν ο «εχθρός» είναι ο κορωνοϊός και «σύμμαχοι» οι κάθε λογής επιστήμονες, ειδικοί και λοιποί παρατρεχάμενοι, οι «ανυπάκουοι» που αμφισβητούν τις κρατικές προσταγές είναι «κοινωνικά ανεύθυνοι» και «υπεύθυνοι» για την εξάπλωση του ιού.

Στην ίδια κατεύθυνση, τα κάθε είδους τεχνολογικά μέσα που διαρκώς εμπλουτίζονται κι εκσυγχρονίζονται για την καταγραφή και συγκέντρωση πληροφοριών, την επιτήρηση, τον έλεγχο και τη ρύθμιση κάθε πτυχής της καθημερινότητας, αποτελούν σημαντική παράμετρο για την ομαλή υλοποίηση του κρατικού σχεδιασμού. Τηλεργασία, τηλεεκπαίδευση, τηλεγραφειοκρατία και ηλεκτρονικές αγορές, μέσα παρακολούθησης και τεχνικές κοινωνικού ελέγχου, ενώ προωθούνται από το κράτος ως πρακτικές προστασίας από τον ιό και «διευκόλυνσής» μας, στην ουσία συντελούν σε μια επιθετική μετάβαση στη νέα ψηφιακή εποχή, όπου η τεχνολογία θωρακίζει το πανοπτικό μοντέλο της πόλης φυλακής. Γιατί τα νέα μέτρα μπορεί να αποσύρονται και να εφαρμόζονται ξανά κατά το δοκούν, ο πυρήνας τους όμως εγκαθίσταται μόνιμα και παράγει ένα πολύ εχθρικό μοντέλο ζωής για τους «από τα κάτω».

Αναπτυξιακά έργα και έργα «ανάπλασης» των πόλεων στην περίοδο της «υγειονομικής κρίσης»

Τα μεγάλα αναπτυξιακά έργα και τα έργα αστικής «ανάπλασης» βρίσκονται σταθερά στην καπιταλιστική ατζέντα, αυτή που βλέπει σε κάθε σπιθαμή γης ευκαιρίες για κέρδος, μέσα από την εκμετάλλευση και τη λεηλασία της. Ο καπιταλισμός, ιστορικά συνδέεται με τη λογική της προόδου και της ανάπτυξης, κυρίαρχων ιδεωδών του διαφωτισμού. Μέσα σ' ένα σχήμα όπου η οικονομία της αγοράς τροφοδοτεί το ιδεολόγημα της οικονομικής ανάπτυξης, και η οικονομική ανάπτυξη ταυτίζεται με την οικονομική μεγέθυνση (Α.Ε.Π.), τα κράτη παρουσιάζουν τον όρο «ανάπτυξη» ως μονόδρομο για την ευημερία αυτών και των υπηκόων τους. Αυτό σημαίνει πρακτικά ότι το κεφάλαιο θα πρέπει να επινοεί διαρκώς νέους τρόπους για να αναπαράγεται, εκμεταλλευόμενο κάθε διαθέσιμο πόρο, περιφράσσοντας, υφαρπάζοντας, ιδιωτικοποιώντας και καταστρέφοντας. Βασικά νομιμοποιητικά εργαλεία κράτους και κεφαλαίου για την απόσπαση της κοινωνικής συναίνεσης είναι η χρήση κατ' ευφημισμών όρων, («αιεφόρος/βιώσιμη/πράσινη ανάπτυξη»), με σκοπό να προσδώσουν θετικό πρόσημο στα καταστροφικά σχέδιά τους, καθώς και η υπόσχεση θέσεων εργασίας, που με τη σειρά τους θα αυξήσουν την αγοραστική δύναμη και την καταναλωτική ικανότητα των ανθρώπων.

Στην τρέχουσα συνθήκη της «υγειονομικής κρίσης», τα μέτρα και οι απαγορεύσεις που επιβλήθηκαν, η καλλιέργεια φόβου και η κοινωνική αποστασιοποίηση, δημιούργησαν ένα ευνοϊκό πεδίο για την επιτάχυνση της υλοποίησης «μεγαλόπνων» αναπτυξιακών σχεδίων κεντρικής, τοπικής εξουσίας και εργολάβων. Η εν μέσω αυστηρού lockdown ψήφιση του (αντι)περιβαλλοντικού νομοσχεδίου Χατζηδάκη βάζει στο στόχαστρο ακόμα και τμήματα

περιοχών τις οποίες η ίδια η κυριαρχία κατά καιρούς ορίζει ως «προστατευόμενες» (Natura), με τα ειδικά πολεοδομικά σχέδια να συρρικνώνουν ακόμα περισσότερο τα όρια αυτής της «προστασίας» και το νέο αδειοδοτικό πλαίσιο για τα ενεργειακά έργα να διευκολύνει τους κάθε λογής εργολάβους. Ενδεικτικό παράδειγμα αποτελεί η νέα επενδυτική συμφωνία της «Ελληνικός Χρυσός» (100% θυγατρική της καναδικής Eldorado Gold) με την κυβέρνηση, που ανοίγει τον δρόμο για την εν λευκώ επέκταση των μεταλλευτικών εγκαταστάσεων στις Σκουριές, την Ολυμπιάδα και το Στρατώνι Χαλκιδικής. Ταυτόχρονα, δίνεται προβάδισμα στις βιομηχανικές ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ανεμογεννήτριες, φωτοβολταϊκά, υδροηλεκτρικές και υπεράκτιες αιολικές εγκαταστάσεις) έναντι των εξορύξεων υδρογονανθράκων, οι οποίες αν και συνεχίζονται, φαίνεται να μην αποτελούν πηγή άμεσης κερδοφορίας για κάποιες ανάδοχες εταιρείες, όπως η ισπανική Repsol, η οποία αποχώρησε από το πρότζεκτ των εξορύξεων, κάνοντας «πράσινη» στροφή στις κερδοφόρες ΒΑΠΕ.

Κι ενώ η «πράσινη» ανάπτυξη επελαύνει σε θάλασσες, βουνά και δάση, η αστική «ανάπλαση» επελαύνει στις μεγάλες πόλεις. Κεντρική, τοπική εξουσία και μεγάλες επενδυτικές εταιρείες, εκμεταλλευόμενες τις συνθήκες εγκλεισμού, επιταχύνουν την «αξιοποίηση» των δημόσιων χώρων στα μεγάλα αστικά κέντρα, αλλά και την ολοκληρωτική αλλαγή του ήδη χαραγμένου πολεοδομικού τους χάρτη. Ιδιαίτερα στο κέντρο της Αθήνας, ο δήμαρχος Αθηνών Κ. Μπακογιάννης και ο περιφερειάρχης Αττικής Γ. Πατούλης, γνωστοί για υποθέσεις που σχετίζονται με μίζες και απευθείας αναθέσεις, στο πλαίσιο «Κατεπειγόντων μέτρων αντιμετώπισης της ανάγκης περιορισμού της διασποράς του κορωνοϊού COVID-19» προώθησαν την κατασκευή μέρους του γνωστού «μεγάλου περίπατου», μιας εξόφθαλμης εργολαβίας, που η πιλοτική της εφαρμογή κόστισε 2 εκατομμύρια ευρώ για να ανασταθεί μόλις 5 μήνες αργότερα.

Κράτος, κεφάλαιο και τοπικοί άρχοντες σε ρόλο γιατρού, άλλοτε επικαλούνται την «προστασία» της δημόσιας υγείας και άλλοτε την «ίαση» της αστικής «υποβάθμισης» για να προωθήσουν τα σχέδιά τους. Ενδεικτικό παράδειγμα αποτελεί η εκχώρηση του λόφου Στρέφη στην ιδιωτική κτηματομεσιτική εταιρεία Prodea Investments με βασικό επιχείρημα του δημάρχου την «εγκατάλειψή» του, καθώς και τα σχέδια για σταθμό του μετρό στην πλατεία Εξαρχείων, ως συνέχεια της κεντρικής πολιτικής διαχείρισης που στοχεύει στη βίαιη απομάκρυνση αγωνιζόμενων κομματιών και πολιτικών/κοινωνικών εγχειρημάτων από περιοχές-φιλέτα για τα επιχειρηματικά κεφάλαια. Τα παραπάνω σχέδια εντάσσονται στο ευρύτερο πλάνο «εξευγενισμού» (gentrification) και τουριστικοποίησης του κέντρου της Αθήνας, που περιλαμβάνει εκκενώσεις καταλήψεων, επέλαση του αέρα και των real estates, ενώ πάρκα και λόφοι όπως ο εθνικός κήπος, ο λόφος Φιλοπάππου και η ακαδημία Πλάτωνος επιχειρείται να παραδοθούν σε ανώνυμες εταιρείες του δήμου και μέσω αυτών σε ιδιωτικά συμφέροντα. Μία από τα πάνω προς τα κάτω διαδικασίες, προσχεδιασμένη, με εμπλοκή τοπικών αρχών και εργολάβων. Το μέλλον που έχει αρχίσει να διαφαίνεται για ολοκληρωτές γειτονίες είναι δυστοπικό: εκτοπισμός των κατοίκων των χαμηλότερων κοινωνικών στρωμάτων, λόγω κατακόρυφης αύξησης ενοικίων και κόστους διαβίωσης, μετατροπή των περιοχών σε ξενοδοχεία και τουριστικά θέρετρα, προσβάσιμα μόνο από τους έχοντες. Εκεί επιτρέπεται να περάσεις, να καταναλώσεις και να φύγεις. Απαγορεύεται να μείνεις, να ριζώσεις, να χτίσεις σχέσεις άμεσες και ζωντανές, σχέσεις αλληλεγγύης και συντροφικότητας.

Η περίπτωση του Ελληνικού

Κι αν αυτή η δυστοπία στο κέντρο της Αθήνας δεν είναι για όλους/ες/α μας ορατή, το μεγάλο επενδυτικό πρότζεκτ του Ελληνικού συμπυκνώνει και ορατοποιεί τους χωροκοινωνικούς διαχωρισμούς που παράγει η εξουσία και το κεφάλαιο μέσα από τα κάθε λογής αναπτυξιακά έργα. Τον Μάρτιο του 2021 κατατέθηκε συμπληρωματικό σχέδιο νόμου για την παραχώρηση των εκτάσεων στο πρώην αεροδρόμιο του Ελληνικού και στον Άγιο Κοσμά από το δημόσιο στο ΤΑΙΠΕΔ και λίγους μήνες μετά στην εταιρεία LAMBDA DEVELOPMENT του ομίλου Λάτση.

Στο επενδυτικό σχέδιο περιλαμβάνεται η κατασκευή του μεγαλύτερου εμπορικού κέντρου στην Αττική (72.000 τ.μ.), γραφεία και ξενοδοχεία, πολυτελές «θέρετρο» με καζίνο και συνεδριακό κέντρο, πάνω από 1.000 κατοικίες διαφόρων ειδών (διαμερίσματα, μονοκατοικίες κ.λπ.) και ουρανοξύστης στο παράκτιο μέτωπο, καθώς και ένα τυποποιημένο, ελεγχόμενο πάρκο, χωρισμένο σε ζώνες χρήσης, σε ρόλο «διακοσμητικής αυλής». Το μεγαλύτερο μέρος της έκτασης περνάει σε ιδιώτες για 99 χρόνια, ένα μεγάλο κομμάτι ιδιωτικοποιείται για πάντα κι ένα μικρό μόνο μέρος διατηρεί τον δημόσιο χαρακτήρα του.

Στο Γ' Μέρος αυτού του νομοσχεδίου συμπληρώνεται το υφιστάμενο πλαίσιο (ν. 4062/2012 και ν. 4663/2020) αναφορικά με την επένδυση στον «Μητροπολιτικό Πόλο Ελληνικού - Αγίου Κοσμά» και εισάγονται ειδικές πολεοδομικές και άλλες ρυθμίσεις, όπως ενιαία λειτουργία συγκεκριμένων εμπορικών χρήσεων, λειτουργία τουριστικών καταλυμάτων σε ψηλά κτίρια, έκδοση οικοδομικών αδειών και αδειών κατεδάφισης, λειτουργία παιδικής χαράς εντός του «Πάρκου Προσίνου» υπό τον έλεγχο του φορέα διαχείρισής του, καθώς η έκταση δεν είναι κοινόχρηστη, κατασκευή περιφράξεων κ.ά..

Συγκεκριμένα ως προς την περιγραφή, στο νομοσχέδιο προβλέπεται μεταξύ άλλων ότι: «4. Εντός του Μητροπολιτικού Πόλου Ελληνικού – Αγίου Κοσμά επιτρέπεται η κατασκευή περιφράξεων, κατά την έννοια της παρ. 62 του άρθρου 2 του ν. 4067/2012 (Α' 79), για τον διαχωρισμό δραστηριοτήτων και λειτουργιών ακόμη και εντός του ίδιου γηπέδου, κατά παρέκκλιση κάθε άλλης διάταξης. 5.α. Για την οριοθέτηση του Μητροπολιτικού Πόλου Ελληνικού-Αγίου Κοσμά επιτρέπεται η κατασκευή περίφραξης περιμετρικά της συνολικής έκτασης κατά παρέκκλιση κάθε άλλης διάταξης, η οποία μπορεί να περιλαμβάνει σε όλη την έκταση ή σε τμήματα αυτής και πρόσθετες κατασκευές, όπως ηλεκτρομηχανολογικές εγκαταστάσεις, εγκαταστάσεις φωτισμού και συστημάτων ασφαλείας, καθώς και εργοταξιακά κτίσματα.».

Ακόμα κι αν στο παραπάνω άρθρο προστέθηκε λίγο αργότερα «διευκρινιστικά» η φράση «προσωρινή περίφραξη», ξέρουμε πολύ καλά ότι για τέτοια μεγάλα πρότζεκτς... ουδέν μονιμότερο του προσωρινού. Αλλά ακόμα κι αν η συνολική περίφραξη αφαιρεθεί μετά την ολοκλήρωση των κατασκευών, θα έχει στο μεταξύ στερήσει για πολλά χρόνια την πρόσβαση των κατοίκων στην παραλία.

Σε κάθε περίπτωση, οι παραπάνω διατάξεις εισάγουν νέου τύπου -για τα δεδομένα του ελληνικού χώρου- μετασχηματισμούς και χρήσεις χώρων, που μέχρι πρότινος αποτελούσαν δημόσιους χώρους. Ο δημόσιος χώρος ιδιωτικοποιείται de facto και μάλιστα με περίκλειστα τείχη, παράγεται από ιδιωτικές οικιστικές εταιρείες, φυλάσσεται από ιδιωτική αστυνομία και διέπεται από κανόνες ιδιωτικού δικαίου. Μια πόλη μέσα στην πόλη. Μια «gated community». Στην περιφραγμένη κοινότητα -ή κοινότητα ελεγχόμενης εισόδου- η πρόσβαση στις περιοχές κατοικίας που θα διαμορφωθούν ή σε όποια άλλη χρήση επιλέξει ο επενδυτής δεν θα είναι ελεύθερη, ενώ οι νέες περιοχές θα είναι αποκομμένες από τις υπόλοιπες γειτονίες του Ελληνικού. Στις «gated communities», ακόμα κι αν κάποια τμήματά τους παραμένουν «ανοιχτά» για όλα/ους/ες, η επιβεβαίωση της ταυτότητας των χρηστών (ενοίκων, επιχειρηματιών ή επισκεπτών) από την ιδιωτική εξουσία που τις ρυθμίζει και τις ελέγχει είναι αναγκαία για την πρόσβασή τους. Στους χώρους αυτούς, για να ανακτήσει κανείς την ανωνυμία του, θα πρέπει προηγουμένως να έχει ταυτοποιηθεί.

Τέτοιες πρακτικές συμβάλλουν στον χωροταξικό κατακερματισμό μιας περιοχής, ενισχύουν τους διαχωρισμούς και την κοινωνική περιχαράκωση, οξύνουν τις ταξικές αντιθέσεις/ανισότητες, δημιουργώντας μη-τόπους. Οι μη-τόποι εξ ορισμού δεν έχουν ταυτότητα, μνήμη ή ιστορία. Είναι μέρη που εξυπηρετούν το παρόν, τη στιγμή και μια συγκεκριμένη ανάγκη, καθορισμένη από τα πάνω. Η ομοιομορφία του πλήθους και η ταχύτητα εναλλαγής του δεν αφήνουν περιθώρια για ουσιαστική συνάντηση, αλληλεπίδραση, επικοινωνία, και ακόμα

περισσότερο, συλλογικοποίηση και ριζοσπαστικοποίηση.

Επιτήρηση, κοινωνικός έλεγχος και καταστολή στον καιρό του Covid

Τα αναπτυξιακά έργα και τα έργα «ανάπλασης» άλλοτε αφήνουν πίσω τους καμένη γη, άλλοτε μετατρέπουν τους δημόσιους χώρους σε κενό κέλυφος που στεγάζει τα κεφαλαιοκρατικά συμφέροντα, τα οποία ρυθμίζουν τον τρόπο που βρισκόμαστε μέσα σ' αυτούς, με καθορισμένες από τα πάνω «ταυτότητες» και συμπεριφορές, όπως αυτές του επισκέπτη και του καταναλωτή. Για όσες ομάδες και υποκείμενα «αποκλίνουν» από το κανονιστικό πλαίσιο που ορίζει η θεσμισμένη εξουσία και αντιστέκονται στην επιβολή συγκεκριμένων χρήσεων του χώρου, την επιτήρηση, τον έλεγχο και την εκπειθάρχηση, караδοκούν οι κατασταλτικοί μηχανισμοί.

Κατά τη διάρκεια του lockdown, με πρόσχημα την προστασία της «δημόσιας υγείας», παλιές και νέες εξουσιαστικές τεχνικές δοκίμασαν και συνεχίζουν να δοκιμάζουν τα όρια της κυριαρχίας πάνω στις ζωές μας. Το δομικά χαρακτηριστικά του ιδεολογήματος της ασφάλειας ενεργοποιούνται με μορφή ντόμινο. Η κατίσχυση του φόβου για την εξάπλωση του ιού και το καθεστώς διαρκούς κοινωνικής και προσωπικής ανασφάλειας που καλλιεργείται, δημιουργούν το κατάλληλο έδαφος για τη νομιμοποίηση -και θεσμικά, αλλά και στην κοινωνική συνείδηση- της επιτήρησης, του ελέγχου και της καταστολής στους δημόσιους χώρους. Νομοθετικές πράξεις, προβαλλόμενες ως «επείγοντα υγειονομικά μέτρα», επιβάλλουν περιορισμούς, απαγορεύσεις και οικονομικά πρόστιμα που εισάγουν μια νέα «κανονικότητα» στην καθημερινή μας ζωή. Έτσι, βλέπουμε να απαγορεύεται η πρόσβαση σε δάση, βουνά και παραλίες, να σφραγίζονται πάρκα, άλση, χώροι άθλησης και παιδικές χαρές. Παράλληλα, κάμερες επιτήρησης και κάθε λογής μπάτσοι εγκαθίστανται σε πάρκα και πλατείες, εκτείνοντας την καθημερινή μας πλέον παρακολούθηση πέρα απ' τους μέχρι τώρα γνωστούς δημόσιους χώρους (δρόμους, κτίρια, εργασιακούς χώρους, Μ.Μ.Μ.). Την ίδια στιγμή, το νομοσχέδιο για τις απαγορεύσεις των συναθροίσεων και των διαδηλώσεων επιχειρεί την επιβολή κοινωνικής σιγής νεκροταφείου, την κοινωνική εκπειθάρχηση και τη διασφάλιση αυτής της «κανονικότητας».

Με την αναστολή της λειτουργίας των «ναών» της κατανάλωσης και του θεάματος (εμπορικά καταστήματα, εστίαση, χώροι διασκέδασης), το κράτος έρχεται αντιμέτωπο με ένα «ανεξέλεγκτο» κοινωνικό, που στρέφεται αναπόφευκτα στη χρήση των δημόσιων χώρων για διέξοδο από τις συνθήκες εγκλεισμού και για κοινωνική συναναστροφή. Και καθώς οι δημόσιοι χώροι αποτελούν εν δυνάμει πεδία ελεύθερης συνεύρεσης, ζύμωσης, ακόμα και οργάνωσης συλλογικών δράσεων και αντιστάσεων, το κράτος ενεργοποιεί τους κατασταλτικούς μηχανισμούς του σε μια προσπάθεια να διαχειριστεί ενδεχόμενα «φαινόμενα» αμφισβήτησής του, απειθαρχίας και αντίστασης. Εδώ, το ιδεολόγημα της ασφάλειας συναντά το αφήγημα της ατομικής «ευθύνης», οποιαδήποτε στιγμή μπορούν να οριστούν ως αντικοινωνικές οι όποιες εξωθεσμικά κινούμενες συμπεριφορές, και έτσι αποκαθαίρεται η χρήση της αστυνομικής βίας σε πάρκα, πλατείες και διαδηλώσεις (επιθέσεις με χημικά, προσαγωγές, συλλήψεις, ξύλο και βασανισμοί). Κι όταν η αστυνόμευση δεν είναι επαρκής για την επιτήρηση και τον έλεγχο ή το κράτος επιλέγει για λόγους τακτικής να την αποσύρει απ' το δημόσιο πεδίο, συμπληρώνεται ή αντικαθίσταται από ηλεκτρονικά μέσα παρακολούθησης. Ιδιαίτερα σε μια εποχή που η επικράτηση της τεχνολογίας στην κοινωνική συνείδηση ως μέσο πληροφόρησης, επικοινωνίας, προβολής και «ασφάλειας» την απεκδύει από τον ελεγκτικό της ρόλο, οι κάμερες σε πάρκα και πλατείες καθίστανται αδιαμαρτύρητη κανονικότητα, εντείνοντας το καθεστώς ελέγχου κάθε κοινωνικής δραστηριότητας και συμβάλλοντας στην πάταξη των κοινωνικών αντιστάσεων, όπου αυτές βρίσκουν έδαφος να ριζώσουν.

Την περίοδο αυτή επιχειρείται να επιβληθούν στους δημόσιους χώρους όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά που χρόνια τώρα αποτελούν διακαείς πόθους της εξουσίας και του κεφαλαίου. Η εικόνα των πάρκων και πλατειών, είτε στην περίοδο του lockdown είτε με τη σταδιακή

άρση των μέτρων, είναι εικόνα από το μέλλον που τούς επιφυλάσσει η κυριαρχία. Προώθηση ευρωπαϊκού μοντέλου για τα πάρκα με κλειδωμένες πύλες, ελεγχόμενη είσοδο, security, ωράριο λειτουργίας και αποστειρωμένους χώρους (βλ. πάρκο «Σταύρος Νιάρχος»), ψηφιακές εφαρμογές που καθοδηγούν την κάθε μας κίνηση, τραπεζοκαθίσματα παντού σε πλατείες και πεζοδρόμους, που γίνονται η συνέχεια της ροής των εμπορευμάτων.

Επειδή όμως ο δημόσιος χώρος αποτελεί ένα ρευστό πεδίο όπου εγγράφονται κάθε φορά οι πρακτικές και οι ιστορίες των δρώντων, οι ίδιες οι κοινωνικές σχέσεις, υπάρχει πάντα η δυνατότητα δημιουργίας εστιών αντίστασης.

Αντιστάσεις- Προτάγματα

Κατά το διάστημα του lockdown, ποικίλες κινήσεις απειθαρχίας, ανυπακοής και αντιστάσεων απέναντι στις απαγορεύσεις επιχείρησαν να διακόψουν την κυρίαρχη ροή νοημάτων, δημιουργώντας συχνά σοβαρές ασυνέχειες στα κυρίαρχα σχέδια. Από τους ανυποχώρητους αγώνες ενάντια σε εξορύξεις και ΒΑΠΕ, τις αυθόρμητες συγκεντρώσεις ανθρώπων στις πλατείες και την άρνησή τους να τις εγκαταλείψουν ακόμα και εν μέσω καταστολής, τις μεγάλες διαδηλώσεις στο κέντρο της Αθήνας αλλά και τις πολυάριθμες μη καλεσμένες παρεμβάσεις από τον α/α χώρο, μέχρι τη διαδήλωση οργής στη Νέα Σμύρνη που ανάγκασε τον κρατικό σχεδιασμό σε αναδίπλωση, αποδείχθηκε για άλλη μια φορά ότι η αλληλεγγύη είναι η δυναμική εκείνη που δεν μπορεί να χτυπηθεί από κανενός είδους εξουσία. Γιατί είναι αυτή η ανυποχώρητη θέληση να βρεθούμε ο ένας δίπλα στην άλλη, ενάντια σε κάθε είδους εξουσία, ενάντια στο κυρίαρχο σύστημα πολιτικής και κοινωνικής οργάνωσης που αναπαράγεται μέσα από την καταπίεση και την εκμετάλλευση.

Οι αντιστάσεις απέναντι στα κυρίαρχα σχέδια που αφορούν σε πάρκα, πλατείες και δημόσιους χώρους, καθώς και η επανοικειοποίηση και μεταστροφή τους σε ελεύθερους, δεν μπορεί παρά να αποτελούν μέρος του ριζοσπαστικού προτάγματος. Απέναντι στην επέλαση της καπιταλιστικής μηχανής, που αναζητά να αποικιοποιήσει και να λεηλατήσει γη, θάλασσες, δάση, ποτάμια, βουνά και τους λιγιστούς εναπομείναντες ελεύθερους χώρους στο αστικό πεδίο με μόνο στόχο το κέρδος, το διακύβευμα είναι η διαρκής ανίχνευση τρόπων με τους οποίους θα εδαφικοποιήσουμε και θα απλώσουμε τις αντιστάσεις μας, θα σαμποτάρουμε την παντοδυναμία κράτους, τοπικών αρχόντων και κεφαλαίου, θα ρηγματώσουμε τις κυρίαρχες αφηγήσεις και πρακτικές.

Η αυτοδιαχείριση της γης, μακριά από θεσμικές διαμεσολαβήσεις και εμπορευματικές σχέσεις, ακόμα κι όταν πρόκειται για την αστική γη, είναι αυτό που προτάσσουμε ως μέσο απελευθέρωσης και διαφύλαξης της. Σταθερό πρόταγμα λοιπόν παραμένει η οικειοποίηση-κατάληψη των δημόσιων χώρων και η μεταστροφή τους σε αυτό που θα έπρεπε να είναι: χώροι ελεύθεροι, απαλλαγμένοι από περιφράξεις, εμπορεύματα και αναπτυξιακές αντιλήψεις που δεν αφήνουν τίποτα «αναξιοποίητο».

Και βέβαια, ο αγώνας για την απελευθέρωση της γης από τα κεφαλαιοκρατικά συμφέροντα δεν μπορεί να μην συναρθρώνεται και με άλλους αγώνες για την ατομική και κοινωνική απελευθέρωση. Ενάντια στον κοινωνικό έλεγχο και την καταστολή, τη στρατιωτικοποίηση των ζώων μας και τους κάθε λογής διαχωρισμούς (έμφυλους, φυλετικούς, ταξικούς, ηλικιακούς και σωματικής κατάστασης), να πάρουμε τις ζωές μας και τη φροντίδα των ελεύθερων χώρων στα χέρια μας, μέσα από σχέσεις οριζόντιες και αντιεραρχικές, μακριά από τον ζυγό του εμπορεύματος και της κατανάλωσης. Να δημιουργήσουμε εντέλει τόπους αλληλεγγύης και μοιράσματος, αντίστασης και αγώνα, μέχρι την κατάργηση κάθε μορφής εξουσίας.

Απέναντι στις κυριαρχικές λογικές που «προστατεύουν» απομονώνοντας, στα σύγχρονα «αστικά τείχη» που ελέγχουν περιχαρακώνοντας, στην κοινωνία της επιτήρησης που επιβλέπει και καθοδηγεί, αντιτάσσουμε την ποιτική των απρόβλεπτων καταστάσεων, την ανάδειξη του τυχαίου, τις αυτοοργανωμένες κινήσεις και δράσεις, που δημιουργούν χώρους και χωροποιούν τις επιθυμίες και τις ανάγκες μας.

ΑΓΡΟΣ

Αυτοδιαχειριζόμενο κατειλημμένο έδαφος στο πάρκο τρίτση

Ιούλιος '21

